

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. В умовах нерегульованого ринку птахівничі підприємства виявилися в невідповідному положенні в порівнянні з іншими підприємствами агросектору, оскільки їхня економіка значною мірою залежить від вартості основних фондів і матеріальних ресурсів. Високі витрати виробництва визначили низьку конкурентоспроможність продукції птахофабрик, привели до зниження рентабельності й недостачі оборотних коштів.

До проблем інноваційного розвитку вітчизняного аграрного сектора відносять недосконалий механізм фінансового забезпечення інноваційних програм; високий ступінь зносу основних виробничих фондів; низький ступінь залучення малого і середнього бізнесу до інноваційної діяльності; відсутність стимулів для розвитку новаторського винахідництва; структурну деформацію виробництва в галузі через переважно експортну орієнтацію агрохолдингів; погіршення стану земельних і водних ресурсів через застосування інтенсивних технологій [5, с. 28; 31–32].

Однією з основних причин, що стримують зростання виробництва й здійснюють істотний вплив на ринок, є поставки по імпорту. Діючі цінові механізми регулювання ринку не відповідають інтересам вітчизняних товаровиробників. У той же час процес виробництва й реалізації продукції птахівництва тісно пов'язаний з імовірністю виникнення ситуацій, що ведуть до втрати прибутку, неспроможності підприємств і банкрутства.

Аналіз тенденцій розвитку галузі показав, що результативність фінансово-господарської діяльності підприємств, їхній стійкий розвиток залежать від удосконалення інтеграційних процесів. Економічну інтеграцію й синергетичний ефект у птахівництві доцільно розглядати як кінцевий результат розвитку інтегрованої системи на основі формування організаційно-економічного механізму стійкого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Проблемами інноваційного розвитку аграрної сфери та переробних підприємств опікувались відомі вчені-аграрники Саблук П.Т., Лупенко Ю.О., Наумов О.Б., Топіха В.І., Жуйков Є.А., Гришова І.Ю., Малік М.Й., Лебедева В.В., Гнатєва Т.М. [1-8]. Грунтовне дослідження різних аспектів інновацій та інноваційного розвитку здійснили у своїх працях іноземні та вітчизняні вчені: Бланк І.О., Борисова В.А., Дацій О.І., Загородній А.Г., Курило Л.І., Нечаєва О.Д., Непочатенко О.О., Слободян В.Д., Шпикуляк О.Г., Чупіс А.В.

В науковій літературі розроблені методичні підходи до формування інноваційного потенціалу птахівничих підприємств та галузі, проте проблеми організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку птахівничих підприємств потребують подальших комплексних досліджень внаслідок їх часткової адаптації на сучасному етапі до умов інноваційного розвитку та потреби імплементації зарубіжного досвіду в аграрну економіку.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку птахівничих підприємств

Виклад основного матеріалу: Організаційно-економічний механізм вертикально інтегрованих об'єднань у птахівництві являє собою конкретне вираження міжгалузевої взаємодії підприємств у складі об'єднання; він може бути представлений у вигляді сукупності економічних засобів, методів і інструментів, спрямованих на забезпечення функціональної єдності технологічно пов'язаних суб'єктів агропромислового виробництва.

Проблеми формування організаційно-економічного механізму стійкого розвитку

птахівницьких об'єднань в агросекторі тісно пов'язані з особливостями об'єкта даного дослідження.

У результаті вивчення й осмислення теоретичного матеріалу ми пропонуємо наступне визначення організаційно-економічного механізму стійкого розвитку: це сукупність таких елементів, як організаційно-економічне регулювання, організаційна структура, методи й важелі управління фінансовими потоками, стратегічне планування й кредитування, спрямовані на стійкий розвиток птахівничих об'єднань.

Система факторів наочно відображає не тільки склад зовнішніх і внутрішніх факторів виробництва, але й показує їхній тісний взаємозв'язок і взаємозалежність. До внутрішніх факторів відносяться: характер організаційно-правової форми підприємства, характер корпоративної схеми (наявність холдингу, дочірніх підприємств, посередницьких фірм і ін.), рівень внутрішньої кооперації, комбінування й спеціалізації виробничих підрозділів, склад і характер внутрішньої інфраструктури.

До зовнішніх факторів віднесені: природні умови, державне регулювання цін, тарифів, процентних ставок, податкових пільг, штрафних санкцій і ін. Ці фактори не залежать від діяльності птахівничих холдингів, але можуть значно впливати на величину прибутку. Система доповнена групою виробничо-технологічних факторів, що містить у собі основні принципи виробництва птахівничої продукції, що відіграють у сучасних умовах важливу роль у підвищенні стабільності розвитку холдингів.

Фінансова стабільність холдингів - це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, що забезпечує стабільний розвиток холдингів на основі зростання прибутку й раціонального співвідношення власного й позикового капіталу при збереженні кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику.

Оцінка фінансового стану птахівничого об'єднання ВАТ «Отрадівська птахофабрика» проводилася по перетвореній формулі:

$$R = 2K_o + 0,1K_{пл} + 0,08K_i + 0,45K_m + K_{пр} + K_{ір}, \quad (3.1)$$

де K_o - коефіцієнт забезпеченості власними коштами;

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

K_i – коефіцієнт оборотності активів;

K_m - коефіцієнт рентабельності реалізації продукції;

$K_{пр}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

$K_{ір}$ – коефіцієнт інфляційного ризику.

Величина розрахованого індексу $R < 1$ свідчить про незадовільну фінансову стабільність об'єднання, величина $R > 1$ – про задовільну стабільність.

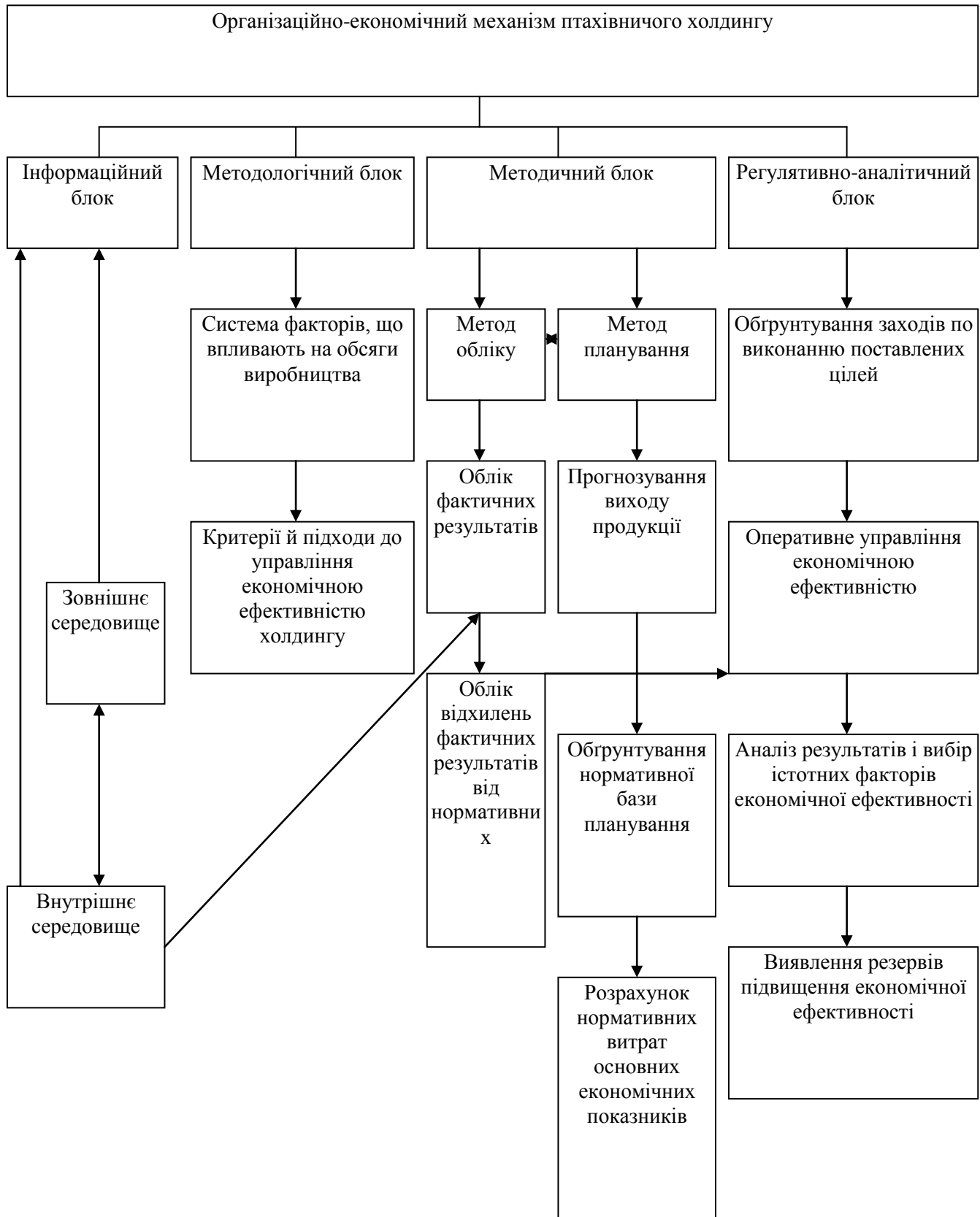

Рис.1. Система факторів, що впливають на організаційно-економічний механізм сталого розвитку птаховничого об'єднання

Для більш точного прогнозування ймовірності настання банкрутства був введений коефіцієнт інфляційного ризику Кір – відношення фактичного рівня інфляції до прогнозованого. Аналіз прогнозування показує, що ймовірність настання банкрутства дуже низька, тому що значення рейтингового числа більше одиниці (табл. 1).

Коефіцієнти фінансової стабільності птахівничого об'єднання ВАТ «Отрадівська птахофабрика»

Показник	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,39	0,07	0,52	0,36	0,81	0,68
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,68	6,55	3,09	5,18	5,95	5,2
Коефіцієнт оборотності активів	0,94	0,81	0,75	0,65	0,64	0,68
Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	0,02	0,03	0,02	0,02	0,05	0,05
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,03	0,06	0,03	0,04	0,07	0,07
Коефіцієнт інфляційного ризику	0,95	0,94	0,87	0,85	0,67	0,79
Рейтингове число (R)	2,02	1,87	2,32	2,27	3,00	2,83

Оцінка фінансової стабільності в птахівничому холдингу дозволяє більш об'єктивно оцінити рівень фінансової стабільності птахівничих об'єднань і на основі цього вчасно розробити організаційно-економічний механізм їх стійкого розвитку.

Пропонована структурна модель птахівничого холдингу містить у собі чотири основних блоки: методичний, методологічний, інформаційний і регулятивно-аналітичний (рис.2).

Залежно від змісту цілей і завдань ми виділяємо поточне й стратегічне планування. Поточне планування орієнтоване на досягнення намічених цілей, виходячи з конкретних можливостей холдингу. Особливістю стратегічного планування в холдинговій структурі є вироблення корпоративної стратегії, єдиної для всіх учасників об'єднання, що включає в себе такі етапи, як визначення цілей, виконання намічених завдань, облік відхилень фактичних даних від розрахункових, вироблення управлінського впливу.

Основними пріоритетами інноваційної діяльності вітчизняних підприємств аграрної сфери в умовах сьогодення є техніко-технологічна модернізація, забезпечення ресурсозбереження, зростання якісних характеристик продукції, поліпшення екологічних характеристик аграрного виробництва. Ключовими напрямками досліджень визнані біо- і нанотехнології, генетика, мікробіологія, екологізація, вдосконалення організаційно-економічних механізмів функціонування та впровадження нових форм і методів [6].

У рамках стратегічного планування здійснюється ув'язування господарських операцій, напрямків діяльності птахівничого холдингу в цілому і його підрозділах як на рівні планів, так і на рівні їхнього виконання.

Основу методологічного блоку становить система факторів, що впливають на обсяги виробництва продукції птахівництва, що полягає у використанні системного підходу до формування виробничо-технологічних, організаційних, економічних і соціальних груп факторів, у визначенні в цих групах основних і додаткових підгруп, забезпеченні єдності між основними групами.

Інформація, що надходить в інформаційний блок птахівничого холдингу, розділяється на зовнішню й внутрішню.

До зовнішньої відносяться відомості про ціни на ринку, їх тенденції, рівні конкуренції, строки і обсяг надходження продукції, сервіс й рекламу, можливості комерційних операцій, про підприємницький та комерційний ризик і т.д. Внутрішня

інформація використовується для обґрунтування управлінських рішень і управління економічним розвитком підприємства. До інформації пред'являються певні вимоги: доступність і своєчасність надходження, точність і достовірність, повнота і її корисність.

Важелями регулятивно-аналітичного блоку є критерії й норми, що виступають як економічні регулятори функціонування холдингу. Завданням даного блоку є інформування керівників про величину виробничих показників, оптимальних на даний момент часу, при конкретних умовах.

Організаційно-економічним центром управління в холдингу розробляються конкретні цілі й загальні напрямки функціонування й розвитку холдингу в цілому; визначаються засоби, форми й методи управління; здійснюється контроль за виконанням своїх установок.

Для обґрунтування методичного підходу до оцінки ефективності організаційно-економічного механізму повинні бути враховані особливості його впливу на стійкий розвиток птахівничих холдингів аграрної сфери й визначена результативність управлінської діяльності в птахівничих холдингах, що виражається в локальних критеріях ефективності. Основними критеріями ефективності організаційно-економічного механізму стійкого розвитку птахівничих холдингів є:

- оперативність організаційно-економічного механізму, що включає в себе цінність і своєчасність підготовки й прийняття рішень;
- надійність організаційно-економічного механізму, що включає в себе достовірність, відповідність прийомів і методів роботи сучасному рівню науково-технічного прогресу; рівень підготовки, стаж практичної діяльності й стабільність кадрів;
- оптимальність організаційно-економічного механізму, що включає в себе обґрунтованість ступінчастості (ієрархічності) у холдингах, а також співвідношення централізації й децентралізації управління стосовно до конкретних умов, норми керованості й т.д.

Висновки: Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств птахівництва - це сукупність таких елементів, як організаційно-економічне регулювання, організаційна структура, методи й важелі управління фінансовими потоками, стратегічне планування й кредитування, спрямовані на стійкий розвиток птахівничих об'єднань. Для формування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку птахівничих холдингів узагальнені й економічно обґрунтовані критерії й підходи до організації виробництва птиці, які містять у собі значні резерви підвищення економічної ефективності птахівництва. На основі обліку фактичних результатів і прогнозування виходу продукції птахівництва запропонована програма стійкого розвитку птахівничого холдингу.

Аналіз діяльності птахівничих холдингів показав, що нарощування виробництва в першу чергу залежить від припливу інвестицій.

Найбільша чутливість результатів виробництва й організаційно-економічного механізму в птахівництві спостерігається при коливаннях таких факторів, як рентабельність продажів, оборотність активів і структура авансованого капіталу. Отриманий результат свідчить про те, що вдосконалення організаційно-економічного механізму і його реалізація будуть пов'язані з ризиками фінансовими, економічними й організаційними.

Анотація

Досліджено стан та проблеми інноваційної діяльності аграрних підприємств, визначено складові та елементи мотиваційного механізму активізації інноваційного процесу; виявлені інституційні обмеження інноваційного розвитку аграрної сфери.

Ключові слова: аграрна сфера, сільськогосподарські підприємства, інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес, інноваційний розвиток, інституційні обмеження, мотиваційний механізм.:

Аннотация

Исследовано состояние и проблемы инновационной деятельности аграрных предприятий, определены составляющие и элементы мотивационного механизма активизации инновационного процесса; выявлены институциональные ограничения инновационного развития аграрной сферы.

Ключевые слова: аграрная сфера, сельскохозяйственные предприятия, инновация, инновационная деятельность, инновационный процесс, инновационное развитие, институциональные ограничения, мотивационный механизм.

Summary

The state and problems of innovative activity of agrarian enterprises are investigated, constituents and elements of motivational mechanism of activation of innovative process are certain; found out the institutional constraints of innovative development of agrarian sphere.

Keywords: agrarian, innovative process, innovative development, institutional constraints, motivational mechanism

Список використаної літератури:

1. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
2. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / О.І. Дацій – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2004. – С. 11
3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року // Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. №1158
4. Дацій О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України / О.І. Дацій // Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. –2011. – № 1. – С. 65–76.
5. Шпикуляк О.Г. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності / О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК . – 2011. – № 12. – С. 109–116.
7. Федулова Л. Розвиток національної інноваційної системи України / Л. Федулова, М. Пашута // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 35-47.
8. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України /М. Шарко // Економіка України. – 2005. – № 8. – С. 25-30.
9. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2007. – 270 с.
10. Гришова І.Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І.Ю.Гришова, Т.М.Гнат'єва// Інноваційна економіка № 12, - 2012 – С.54-62